

Révai Róbert

Országos Rendőr-főkapitányság

Görbe Attiláné Zán Krisztina

Országos Rendőr-főkapitányság

EGÉSZSÉG ÉS MIGRÁCIÓ AZ EURÓPAI UNIÓBAN ÉS MAGYARORSZÁGON

Absztrakt

A szerzők cikkükben röviden bemutatják az Európai Unió migrációt kezelő olyan törekvéseit, amelyek a migránsok egészségügyi helyzetéből indulnak ki.

The authors discuss in this paper the migration policy of European Union which based on the health of migrants.

Kulcsszavak: migráció, Európai Unió ~ migration, European Union

Az 1980-as évektől kezdődően új biztonsági kihívással kell szembenéznünk, amely nem más, mint a tömeges méretű népességmozgás, vagy más néven migráció.

A migráció kiváltóokai sokfélék. Migrációt előidéző folyamatként említhető a higiénés és egészségügyi feltételek javulásának következményeként a Föld népességének robbanásszerű növekedése. Nagyságrendekkel csökkent a szegényövezetek hagyományosan magas halálozási rátája, miközben az ugyancsak magas termékenységi, illetve születési ráta csökkentésére tett kísérletek jóval szerényebb eredményeket hoztak. Az ENSZ Népesedési Bizottságának számításai szerint a Föld lakossága a jelenlegi 5,4 milliárdról 2025-ig 8,5 milliárdra növekszik. Közülük azonban csak 1,4 milliárd személy él majd az úgynevezett jóléti övezetekben, 7,1 milliárd ember a krízisövezetekben, a lepusztult régiókban küzd a mindennapi túlélésért.

A nemzetközi migráció világszerte egyre nagyobb méreteket ölt, s a jelenség hatásait Európában is mind jobban érezzük. A migráció fokozódása nyomán az Uniónak számos kihívással kell szembenéznie például demográfiai és gazdasági téren. A legfontosabb problémakört azonban az egészségvédelem jelenti. Az otthon elhagyásával és az országváltással járó stresszhatás miatt a bevándorlók nagyobb mértékben vannak kitéve egészségügyi kockázatoknak. Ráadásul a nyelvi és a kulturális akadályok, valamint más természetű nehézségek miatt az egészségügyi szolgáltatásokhoz is nehezebben férnek hozzá.

Ezek a problémák még súlyosabban jelentkeznek a gyermekek vagy más hátrányos helyzetű csoportok tagjai esetén.

Többek között ez a tény is indokolta, hogy a Portugál Elnökség egészségügyet illető legfontosabb célkitűzései közé tartozott a kontinuitás biztosítása az innováció, az egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférés és a betegségek terén. Új témaként került napirendre az egészségügy és a migráció kapcsolata. 2007. szeptember 27-28-án nagyszabású, a migráció és az egészség összefüggéseivel foglalkozó konferenciát rendeztek Lisszabonban. Magyarországot az Egészségügyi Minisztérium részéről Dr. Horváth Ágnes egészségügyi miniszter és Rézműves Judit osztályvezető, a brüsszeli Állandó Képviselőlet részéről pedig Kajtár Nóra egészségügyi attasé képviselte.

Az EUROSTAT adatai szerint 2004-ben az EU-ban közel 25 millió nem az Európai Unió valamelyik tagállamában született ember élt (a teljes népesség mintegy 5,5%-a). Az ENSZ 2006-os adatai szerint a világ migránsai 34%-ának Európa a célállomása. A migráció trendje az elmúlt évtizedekben megváltozott, és nem egyenlő mértékben érinti az egyes tagállamokat. A migráció jelentős hatással van a bevándorlók egészségi állapotára, a befogadó országok népegészségügyi rendszerére és végső soron a népesség egészének az egészségére is. Lényeges kérdésről van tehát szó, annál is inkább, mert Európa várhatóan továbbra is vonzó célpont marad a szegényebb övezeteket elhagyni szándékozók számára.

A vita és a tanácskozás támogatásának céljával két jelentés látott napvilágot a konferenciát megelőzően:

1/ Health and Migration in the EU (Challenges for health in the age of migration)

A dokumentum célja az Európai Uniót érintő migrációs áramlások és az ezekkel kapcsolatosan a migránsokat, ill. a befogadó népességet érintő egészségügyi problémák meghatározása és jellemzése. A dokumentum hat fejezete többek között a migráció és az egészség politikai perspektívájával, rövid történeti áttekintéssel, a fogalmi keretek bemutatásával, a migrációs trendekkel és az epidemiológiai adatokkal foglalkozik.

2/ Report on Good Practices in Health and Migration in the EU

A dokumentum bemutatja az Európai Unió néhány tagállamának gyakorlatában szereplő „legjobb módszereket” a megelőzés, az ellátás és az egészségfejlesztés területén, a migránsok vonatkozásában.

A konferencia legfontosabb megállapításai és ajánlásai:

- A migránsok szerepének EU szintű elismerése, tekintettel gazdasági és demográfiai növekedésben betöltött fontos szerepükre;
- A migránsok különösen érzékeny csoportot alkotnak;
- A migránsok egészségi problémáinak hátterében túlnyomórészt társadalmi és környezeti tényezők állnak;
- A migránsok csoportjai rendkívül sokrétűek, különösen iskolázottsági szint, kulturális identitás, vallás, nyelv és társadalmi státusz tekintetében;
- A migránsok egészségi állapotára vonatkozó minőségi adatok szükségessége;
- EUROMED folyamat elmélyítésének szükségessége;
- A „Health in All Policies” elv elmélyítése és szélesítése;

- Az egészségügyi szolgáltatásokra vonatkozó közösségi keretszabályozás vegye figyelembe a migráció specifikus aspektusait;
- A származási- és célországok közötti együttműködés erősítése;
- A migráció globális kérdés, amely átfogó megközelítést igényel. Ebben az EU-nak vezető szerepet kell vállalnia.

Markos Kyprianou EU egészségügyi biztos a konferencián elhangzott beszédében az alábbi három tényezőt emelte ki, ami miatt az Uniónak több figyelmet kell fordítania a migráció egészségügyi következményeire:

- ***Az Európai Unió által elfogadott értékek***

Az Európai Unió a szolidaritás, a demokrácia, a diszkrimináció ellenzése és az emberi jogok elismerésének alapelveire épül. Az egészség szorosan összefügg ezekkel az alapelvekkel. Az egészséghez való jogot alapvető emberi jognak tekintjük. Az Európai Unióba érkező személyeknek magas szintű egészségvédelemben kell részesülniük, tekintet nélkül arra, hogy honnan érkeztek vagy mi a foglalkozásuk, magasan képzett munkavállalók, szakemberek vagy menedéket kérők. Az egészségi egyenlőtlenségek elleni küzdelem így nagy kihívást jelent a migráció összefüggésében.

- ***Az egészségi állapot hatása a gazdasági teljesítőképességre***

A népesség egészségi állapota alapvető jelentőséggel bír a gazdasági teljesítés szempontjából. Olyan egészségpolitikára van szükség, amely a lehető legjobb egészségi állapotot és produktivitást biztosítja a népesség minden tagja számára. A migránsok jelentős részét alkotják népességünknek, és specifikus szükségleteikhez igazodó politikát igényelnek.

- ***A migránsok fokozott sebezhetősége***

Annak ellenére, hogy a bevándorlók egészségi állapota általában jobb, mint az otthon maradt honfitársaiké, a befogadó országban sokkal sebezhetőbbek, betegségekre fogékonyabbak, ráadásul új betegségeket is hordozhatnak. Mindez nagy kihívást jelent az egészségpolitika szempontjából.

Minderre tekintettel a hazai egészségi kihívások kezelése megköveteli, hogy egyúttal a külföldi helyzetet is figyelemmel kísérjük, és segítséget nyújtsunk a legfontosabb betegségek elleni küzdelemben. Néhány országban kétszer, háromszor nagyobb a súlyos mentális zavarok kialakulásának kockázata, kétszer gyakoribbak az olyan krónikus betegségek, mint pl. a szívbetegségek vagy a cukorbetegség és 50%-kal magasabb a gyermekhalálozás aránya. A fertőző betegségek szintén problémát jelentenek.

A rosszabb egészségi állapotért egyrészt azok a kockázati tényezők felelősek, amelyeket a bevándorlók magukkal hoznak, másrészt azonban azok a körülmények, amelyek között az Európai Unióban élnek. A **rossz életkörülmények** felelőssé tehetőek a magasabb gyermekhalálozásért, a fertőző betegségekért és a krónikus betegségekért. A **rossz munkakörülmények**, az egészségi és biztonsági rendszabályok figyelmen kívül hagyása

megmagyarázza a balesetek nagyobb gyakoriságát. Az **egészségügyi szolgáltatásokhoz való nehezebb hozzáférés** eredményeként a megelőzhető betegségek előfordulási aránya magasabb, a társadalmi integráció tökéletlensége mentális zavarokat eredményezhet.

A helyzet javítására sok lehetőség van a tagállamok és az Unió szintjén, továbbá az Unión kívül is. A bevándorlók egészségi állapotának javítása hozzájárul a teljes népesség egészségi állapotának javulásához. A végső célkitűzés az egész népesség egészségi állapotának javítása egy befogadó társadalomban. Milyen eszközökhöz folyamodik az Unió a cél elérésének érdekében?

Tekintettel arra, hogy a hazai egészségügyi helyzet nem izolálható a nemzetközi kihívásoktól, az uniós tevékenység hazai és nemzetközi dimenziókban zajlik. A népegészségügyi célkitűzések fontos szerepet kapnak a fejlesztési segélyek elosztásakor, és központi elemei a szomszédos kelet-európai országok és Észak-Afrika számára összeállított programoknak is. A népegészségügyi infrastruktúra összgazdasági fejlesztés részeként történő megerősítése és a szegénységgel összefüggő megbetegedések elleni harc egyaránt célja a tevékenységeknek.

Az Európai Unió még ebben az évben induló **új Egészség Stratégiája** a szándékok szerint a globális népegészségügyi tevékenység kiterjesztését támogatja majd, és az új **Közösségi Egészségügyi Program (2008-2013)** is több lehetőséget ad harmadik országok, különösen Európa szomszédainak részvételére. **Az Unió határaival kapcsolatos kérdések** szintén nagyon fontosak, a téma vonatkozásában felvetett Bizottsági javaslatok kulcsfontosságú eleme az egészség. **Az egészségügyi szakemberek migrációjának kérdésével** kapcsolatban a Bizottság 2008-ban új javaslatot szándékozik nyilvánosságra hozni, annak érdekében, hogy a tagállamok és az Unió, mint egész, képes legyen a magas minőségi színvonalú egészségügyi ellátás biztosítására anélkül, hogy aláássa a fejlődő országok egészségügyi rendszereit.

Ami a **speciális betegségek** elleni küzdelmet illeti, a **tuberkulózis**, különösen annak rezisztens fajtája, igen aggasztó probléma a migránsok körében. Az EU-ban 2005-ben bejelentett összes (91.845) tbc esetből 19%-ot az EU-n kívül született személyekben, vagy nem EU-állampolgároknak észleltek. A Bizottság felkérte az ECDC-t (*Európai Betegségmegelőzési és Járványvédelmi Központ/European Centre for Disease Prevention and Control*) a **tuberkulózis leküzdésére szolgáló európai uniós cselekvési terv** javaslatának kidolgozására. A hatásos fellépéshez a nemzeti szervek és az EU, továbbá a többi nemzetközi érintett és a szomszédos országok együttműködésére lesz szükség.

A HIV és az AIDS szintén igen jelentős kérdés, különösen akkor, ha figyelembe vesszük, hogy a migránsok olyan területekről jönnek, ahol nagyon magas a fertőzés prevalenciája. A becslések szerint 2005 végén az EU-ban mintegy 700 ezer HIV/AIDS eset létezett, ebből 24%, 170.000 eset nem EU állampolgároknak fordult elő vagy nem EU tagállamban keletkezett. Az **EU HIV/AIDS stratégiája** különleges hangsúlyt helyez a szomszédos országokkal való együttműködésre. Számos olyan projekt finanszírozására kerül sor, amelynek célja a HIV fertőzés megelőzése a nagy kockázatú migráns csoportokban.

A migránsok egészségügyi igényeinek fokozott kielégítéséhez szükség van az egészségügyi szolgáltatások erősítésére és adaptálására. Ennek egyik aspektusát jelenti a jobb informálódás a migránsok egészségi állapotáról. Nemrégiben született döntés egy olyan projekt finanszírozásáról, amely az Európán belüli migránsok egészségi állapotának monitorozását és az indikátorok kidolgozását támogatja. A legmegfelelőbb intézkedések csak a szisztematikus információk alapján határozhatók meg. Az EU finanszírozza egy olyan hálózat fenntartását is, amelyik a nem dokumentált/regisztrált bevándorlóknak szóló szolgáltatásokkal foglalkozik. Megegyezés született interaktív weboldalak létrehozására is, amelyek, 16 országban működve, a migránsok és a kisebbségben élők egészségével foglalkozó egyének, szervezetek információit tartalmazzák.

A migránsok egészségi szükségleteinek kielégítése beletartozik ***az egészséggel kapcsolatos egyenlőség és méltányosság*** tágabb kérdéskörébe. Ez pedig az EU új egészség stratégiajának keretében végzett tevékenységeket is alátámasztó alapelvnek tekinthető.

Csupán egyetlen példa arra, hogy Magyarország, mint az Európai Unió tagja teljes mértékig azonosulni próbál a lisszaboni konferencián elhangzottakkal. A Pécsi Tudományegyetem, Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzata és az IOM (Nemzetközi Migrációs Szervezet) 2008. októberében migrációs és utazás-egészségügyi nemzetközi konferenciát szervez.

Idézet a konferencia felhívás általános szempontjaiból:

„AZ EU országaiba egyre nagyobb számban érkeznek olyanok, akik részben a jobb megélhetés, munkavállalás reményében, vagy a korábbi tartózkodási helyükön megélt veszélyeztetettség okán lépik át a határokat. Ebbe a csoportba tartoznak azok is, akiket embercsempészek juttatnak át a határon, vagy erőszakkal kényszerítenek prostitúcióra, munkára, stb.. A nagytömegű bevándorló, akik a legkülönbözőbb térségekből és országokból érkeznek, jelentősen megterhelhetik a fogadó ország egészségügyi szolgálatait és fennáll a veszélye annak, hogy olyan betegségeket hordoznak, melyek az észlelés helyén gyakorlatilag nem fordulnak elő, és ezért lehet, hogy nem kerülnek felismerésre, vagy potenciális járványok forrását képezhetik (SARS, STD, MDR TB, stb.). A probléma felvetése azért is fontos, mert hazánk része a schengeni egyezménynek, és így különösen vonzó területnek számít az irreguláris migráció szempontjából. Az Európából a távoli országokba irányuló turizmus, illetve az onnét behurcolható betegségek szintén számtalan problémát vetnek fel, ideértve a prevenció különböző formáinak ismeretét, és a hazaérkező, különböző tüneteket produkáló turisták ellátását.”

A konferencia az alábbi témakörökre építi programját:

A modern migráció általános szempontjai:

- Migrációs trendek a világban;
- Határőrizeti kérdések;
- Irreguláris migráció: embercsempészet, engedély nélküli munkavállaló migránsok, stb.;
- Migráció és egészségügy;
- Közösségi alapú egészségügyi ellátás és segítség a migránsok részére;
- „Migráns-barát” egészségügyi ellátás.

Migrációs problémák Európában:

- A schengeni határ koncepciója;
- A migráció aktuális trendjei a kibővített Európában;
- Az európai jogi keretek, különös tekintettel az egészséghez való jogra;
- Betegségek kiszűrés, az ECDC szerepe;
- Migrációval összefüggő problémák Magyarországon;
- Az irreguláris migránsok egészségügy problémái;
- Kockázatbecslés: Foglalkozási és közösséget érintő betegségek;
- Az egészségügyi szektor felkészültsége és a multiszektoriális megközelítés;
- Adatgyűjtési szempontok;
- Minimális egészségügyi követelmények a határátlépő helyeken;

Felhasznált irodalom:

Cseresnyés Ferenc: Migrációs potenciálok és trendek Európában

www.eum.hu

www.infektologia.aok.pte.hu